І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку:
BArcly 7-4125

РІК LXV. Ч. 197. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 14-го ЖОВТНЯ 1958 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, OCTOBER 14, 1958 No. 197. VOL. LXV.

РАКЕТА, ВИПУЩЕНА В НАПРЯМКУ МІСЯЦЯ, СПАДАЄ НА ЗЕМЛЮ, ПРОЛЕТІВШИ 79,173 МИЛЬ

Вашингтон. — Перша американська ракета, випущена в суботу дня 11 жовтня ц.р. в напрямку Місяця, яка, згідно з плянами науковців, мала долетіти до цієї планети і стати її сателітом, почала спадати назад в земну атмосферу, пролетівши 79,137 миль. Науковці передбачають, що вона згорить над Східнім Індійським Океаном в понеділок 13 жовтня. Відбута ракетою дорога до місяця виносить одну третину всієї віддалі між Землею і Місяцем — яких 240,000 миль. В останніх хвилинах її лету зроблено дві безуспішні спроби — одну з бази в Кейп Канаверал на Флориді і другу з Гаваїв — щоб змінити поворотний лет ракети, і пустити її уже як сателіта в орбіті Землі, але запалити останньої складової частини не повелося. Причиною цієї невдачі було ослаблення батерій та інших інструментів, заінстальованих в ракеті. Не зважаючи на неуспіх в осягненні наміченої мети, науковці дуже задоволені цією першою спробою з випущенням ракети на місяць. Вона дозволила встановити низку даних дуже важливих для науки і дальших спроб з випущенням нової ракети. Так, між іншим встановлено, що радіяція досягає вершка свого насилення на висоті 5.000 миль понад Землею і потому починає зменшуватися. Крім того під час першої стадії лету ракети випробувано діяння заінстальованих в ракеті інструментів і встановлено їх повну успішність, особливо ж у передаванні на Землю потрібних науковцям даних з атмосфери і міжплянетних просторів. Найближча спроба з випущенням нової ракети на Місяць має відбутися з початком листопада ц.р. Випущення Америкою першої ракети в напрямку Місяця викликало широкий відгомін і признання в усьому світі.

Чорною лінією позначений плянований шлях ракети „Піонер" до Місяця і навколо нього. Переривана лінія визначує напрям, на який вона збилася.

Ракету „Піонер" випущено з дослідного летовища в Кейп Канаверал на Флориді в 4:42 годині вранці в суботу 11-го жовтня. Ця ракета мала дістатися в околиці Місяця впродовж двох днів і 12 годин, зробивши за той час коло 220,000 миль, бо на стільки тоді був Місяць віддалений від Землі. Сам штучний місяць нової керованої ракети важив 82.7 фунта і мав летіти в космічні простори на 30 разів дальше, як досі доходили всі інші, людською рукою зроблені, об'єкти. Цей новий штучний Місяць випущено при допомозі 4-частинної ракети, і він є дуже складним механізмом разом з усіми іншими 30-ма механізмами. Всі ті механізми справно функціонували, тільки той механізм, який мав керувати першою частиною ракети, не виконав свого завдання, і ракета не пішла в бажаному напрямі до Місяця. Американські спеціялісти хвалять цей новий успіх свого летунства. Ракета „Піонер" була виряджена в нові дуже прецизійні інструменти, які мали міряти радіяцію, магнетизм та досліджувати метеорити. Д-р Адольф К. Тіль, який працював над зброєю V-2 в Німеччині, сказав після випущення „Піонера" таке: „Це найважливіша хвилина, яку я пережив впродовж своїх останніх 20-ох років". А директор Космічно-Технологічної Лябораторії д-р Луїс Дж. Дани заявив, що випущення „Піонера", — це великий крок вперед до здобуття космічних просторів. Дотеперішні інформації, які „Піонер" передав своїми інструментами, і які відносяться до радіяції і температури, дають надію на те, що людству вдасться здійснити великий задум — випустити в космічні простори людину, яка здорова зможе звідтам вернутися на Землю. Згідно з інформаціями одного високого урядовця з Пентаґону радіяція в „Піонері" на висоті 50-ох миль була доволі легка — коло 4-ох рентґенів на годину. Цієї радіяції не може витримати людина, але вона є такою, проти якої можна знайти охорону. Температура в „Піонері" на тій самій висоті виносила лише 40 ступнів Фаренгайта. Всі науковці спочатку не хотіли вірити в те, що „Піонер" не долетить до Місяця, поки Пентаґон ввечері в суботу не подав до відома, що новий штучний Місяць не летить по бажаній і запланованій лінії. — Англійські вчені хвалять випущення „Піонера", хоч вже знають, що він не здійснить свого завдання: долетіти недалеко до місяця та подати інформації про ту частину космічних просторів. Директор найсильнішої в світі ракіоелектронічної стації в Джодреллі Бенку, Чешайр, заявив: „Це є дуже важливий осяг американців. Я мушу сказати, що вже осягнено успіх. Це велетенський, надзвичайний успіх".

БЕНКЕТ В ЧЕСТЬ СЕНАТОРА СМИТА, ВЛАШТОВАНИЙ УКРАЇНСЬКИМ КОМІТЕТОМ В НЮАРКУ, ПЕРЕТВОРИВСЯ В КРАЙОВУ ІМПРЕЗУ

Нюарк, Н. Дж. — Бенкет в честь сенатора З'єдинених Держав Г. Александра Смита, що його влаштував Український Комітет Ню Джерзі минулої суботи, 11-го жовтня, в залі Української Централі в Нюарку, перетворився практично в імпрезу все-національного значення в честь цього одного з найстарших і найбільш респектованих американських державних мужів. Палкі привітання для сенатора Смита з нагоди цієї імпрези переслали за посередництвом Українського Комітету президент Двайт Д. Айзенгавер, віце-президент Ричард М. Ніксон, державний секретар Джан Фостер Доллес, 70 сенаторів з їх демократичним лідером Линдоном Джансоном, велика частина конгресменів та інших видатних осіб, підкреслюючи небуденні заслуги цього сеньйора американських законодавців і суспільних діячів для народу і країни. Український Комітет влаштував цей бенкет, як до певної міри бенкет прощального характеру, бо він був влаштований з того приводу, що сенатор Смит, з уваги на свій вік, рішив відійти від служби в Сенаті, хоч погодився прийняти пост спеціяльного дорадника президента Айзенгавера. Бенкетом, що його започатковано молитвою та відспіванням американського гимну, проводив асистент прокуратора і адв. Іван Романишин, бувший головний радний УНСоюзу, а з промовами виступали молодший сенатор ЗДА із стейту Ню Джерзі Клифорд Кейс, що в черговій каденції буде вже старшим сенатором на опорожненому сенатором Смитом місці і що обіцяв іти слідами свого великого попередника, голова УНСоюзу і президент УКК п. Д. Галичин, заступник голови УНСоюзу та віце-президент УКК п. И. Лисогір, п. Андрій Кейбіда та інші, а на кінці промовив сенатор Смит, підкреслюючи, що туга і змагання українців до волі і незалежности та українська безкомпромісова боротьба за ті самі високі ідеали, що є ідеалами Америки, здобули його приязнь і симпатії для української визвольної справи і через це також і він завжди між українцями почувається, наче б перебував в гурті своєї родини. Сенатор Смит висловив впевненість, що українські змагання до волі і незалежности мусять закінчитися повною перемогою, як кінчиться нею кожне змагання до великої і

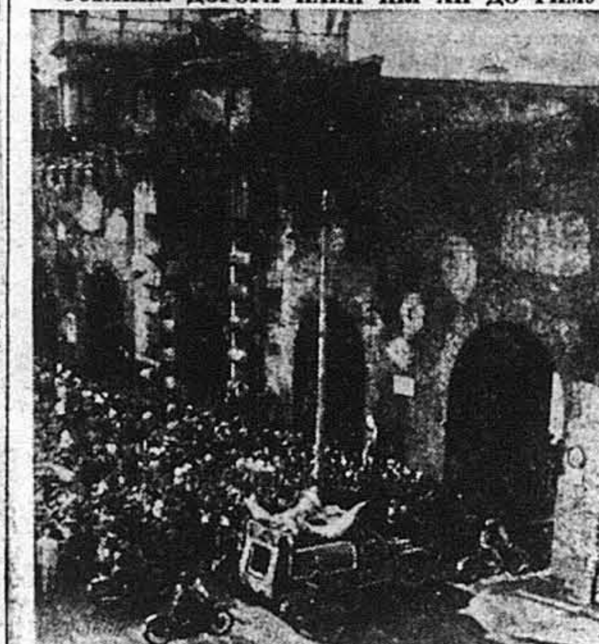
Сен. Г. Александер Смит

шляхетної мети, що має невтомних і героїчних борців. — Приявна на бенкеті була також добре відома українській спільноті із своїх симпатій до неї дружина Сенатора. У програмі, крім промов і привітань, були теж мистецькі точки, виконані братом і сестрою Осадчуками і бандуристом Юркевичем. Заповідженний раніше виступ капелі Бандуристів, що того самого дня дві години раніше давала концерт в Нюарку, не відбувся. Бенкет закінчено відспіванням многоліттів для Сенатора і опісля відспіванням українського і національного гимну. Приявних на бенкеті було біля 300 осіб, між ними багато відомих діячів.

ГОЛОВА УНС ПЕРЕВИБРАНИЙ ДО ЕКЗЕКУТИВИ КОНҐРЕСУ БРАТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ СТЕЙТУ НЮ ДЖЕРЗІ

Атлантик Сіті, Н. Дж. — Головний предсідник Українського Народного Союзу, п. Дмитро Галичин, був перевибраний до Виконавчого Комітету Конґресу Братських Організацій стейту Ню Джерзі в результаті конвенції ,що відбулася тут минулої суботи. 11-го жовтня, в готелі Тарймор. Конґрес цей об'єднує 36 братсько-запомогових організацій, є складовою частиною Крайового Конґресу таких організацій та є в стейті речником цієї важливої громадської і організаційної ділянки життя, яку ці організації репрезентують. У програмі конвенції, якою Конґрес відзначував також 25-річчя свого існування, були, крім формальностей, виступи п. Геролда Біттеля, головного актуарія департаменту банківництва і забезпечення в стейтовому уряді, представника федерального департамент у торгівлі п. Дейвіда Джеймісона та дві головні доповіді, одна про збереження духа братських організацій в модерних забезпеченевих програмах, яку виголосив п. Стін Джекобсен ,голова організації „Сини Норвегії", та друга доповідь про добір працівників-організаторів братсько-запомогових організацій, яку виголосив п. Вільям Лундквіст з Лютеранської братсько-запомогової організації. На окрему увагу заслуговувала головно перша доповідь, в якій доповідач підкреслював необхідність повороту до тих піонерських принципів, що ляглли в основу братсько-запомогових організацій, та рішальну ролю, що її в цих організаціях повинні грати плекання і розвиток старо-крайових культур і традицій. Між схваленими резолюціями Конґрес піддержав резолюцію Крайового Конґресу про посилення праці відділів братських організацій. На голову Конґресу на наступний рік обрано п-ню Анну Матлак. Крім п. Д. Галичина, що вже вдруге обраний до Виконавчого Комітету Конґресу, від УНСоюзу в конвенції взяли участь ще гол. секретар д-р Я. Падох, головний касир п. Р. Слободян та редактор А. Драган. На конвенцію наспіло багато привітань.

ОСТАННЯ ДОРОГА ПАПИ ПІЯ XII ДО РИМУ

Похоронний віз із тлінними останками св. п. Папи Пія XII, що помер у літній папській резиденції у Кастель Ґандольфо, в'їздить до Риму через Ворота св. Івана.

Рим — під знаком похорону Папи Пія XII

25-го Ц. М. ПОЧНЕТЬСЯ КАРДИНАЛЬСЬКЕ „КОНКЛЯВЕ" ДЛЯ ВИБОРУ НОВОГО ПАПИ

Рим. — У понеділок 13 ц. м., в день похорону Папи Пія XII, сотні тисяч людей виповнили велетенську площу св. Петра перед собором св. Петра, звідки мали перенести до одної з крипт в Базиліці св. Петра домовину з тлінними останками Папи Пія XII. Мільйони осіб стояли з відкритими головами серед повної тиші здовж шляху, що він по Віа Аппія, почерез середину Риму, попід пам'ятником Віктора Емануїла, домом, де народився померлий Папа, попід Кастель Сан Анджельо — на майдан і до собору св. Петра, того шляху, по якому стільки разів в минулому юбри народу радісно вітали проїжджаючого Папу, а в минулу п'ятницю пращали його в останній дорозі з Кастель Ґандольфо до Ватиканського Міста. Оотні тисяч просувалися мовчки через собор св. Петра, де посередині здвигнено катафальк Папи Пія XII. Десятки тисяч людей прибувають щоденно з усіх країн західньої Европи всіми засобами льокомоції — роверами, автобусами, автами, залізницями і літаками, щоб поклонитись тлінним останкам Папи. Так зв. Генеральна Конґреґація, зложена з 16-х кардиналів, перевела вже третє засідання. Визначено на ньому понеділок 13-го ц. м. на похорон Папи, чи пак перенесення його домовини до крипти в Базиліці св. Петра, — та 25-ий жовтня на початок конкляве, себто кардинальського собору для вибору нового Папи. В нарадах кардиналів узяв участь також нюйоркський кардинал Франсіс Спелман, що його захопила вістка про смерть Папи на океані, коли він вертався до ЗДА з 600 американськими прочанами, з якими їздив до Люрду. Кард. Спелман висів на Азорах, відтіль військовим літаком полетів через Португалію до Риму та просто з летовища поїхав до Кастель Ґандольфо. Він думав спершу, що полетить ще на корот-

(Закінчення на стр. 4-ій)

ГРОМАДА В БРУКЛИНІ ВІДЗНАЧИЛА 50-РІЧЧЯ Т-ВА ЗАПОРОЗЬКА СІЧ", ВІДДІЛУ УНС

Бруклин. — Минулої неділі, 12-го жовтня, місцева Українська Громада врочисто відзначала 50-річчя одного з найстарших своїх товариств, „Запорозької Січі", 325-го Відділу Українського Народного Союзу. З цієї нагоди відбувся в залі Народного Дому при Ґренд стріт в Бруклині ювілейний бенкет, головними промовцями на якому були гол. предс. УНСоюзу Дмитро Галичин та конгресмен Віктор Л. Анфюзо. З короткими привітаннями-промовами виступали ще: веч. о. Волод. Андрушків, один з найстарших піонерів Американської України і місцевої громади Юліян Павчак, гол. касир УНСоюзу Роман Слободян, що зокрема відзначив чотирьох живих піонерів Т-ва: Андрія Яцишина, Дмитра Зварича, Миколу Біласа і Степана Кріса, гол. секретар УНСоюзу д-р Ярослав Падох, адв. Степан Ярема, д-р Василь Вишиваний, голова місцевого Відділу Союзу Українок п-ні Катерина Баран, голова 5-го Відділу УНСоюзу з Асторії Іван Сидор, секретар 191-го Відділу з Трой Василь Колодій, якому окремо ґратулював гол. предс. УНСоюзу Дмитро Галичин за те, що він здобув перше місце в організуванні членів до УНСоюзу у вересні, голова Відділу - ювілята та заст. гол. предсідника УНСоюзу Йосип Лисогір, секретар Відділу-ювілята п. Василь Цюпа, заст. предс. Відділу Іван Бішко, ред. А.. Драган та інші. Гол. предс. Д. Галичин окремо дав ювілейний подарунок для Петра Малицького, бувшого довголітнього секретаря Відділу-ювілята. У мистецькій програмі імпрези виступали відомі оперові співаки п-ні Марія Лисогір і п. Лев Рейнароович, яким на фортепіяні акомпаніювала проф. Іванна Прийма. Бенкет, що ним проводив адв. Іван Фліс, започатковано і закінчено молитвою, яку провів місцевий український католицький парох веч. о. Володимир Андрушків. У промовах підкреслювано заслуги Т-ва „Запорозька Січ" для громади і спільноти. З нагоди цієї ювілейної імпрези надруковано окрему книжку-програму, в якій подано історію Т-ва та відмічено заслуги його піонерів. Публікацією книжки займався разом з гол. і секр. Відділу Й. Лисогором та В. Цюпою, контролер Відділу Б. Клавсник.

В Ню Йорку відкрито Виставку Мистецької Жіночої Творчости

Ню Йорк, Н. Й. — В неділю 12 жовтня відбулося тут святочне відкриття II-ої Мистецької Виставки Жіночої Творчости, яку зорганізував 64 Відділ Союзу Українок Америки. Виставку відкрила культурно-освітня референтка 64 Відділу СУА п. Іванна Рожанковська, а арт.-маляр Антін Малюца сказав коротке слово на тему Виставки, яка обіймає 87 праць наших малярок. У Виставці беруть участь: Наталія Безбородько, Ірина Букосмська, Марія Гарасовська-Дацишин, Тамара Гнатишак з Амстердаму, Ольга Дядинюк, Софія Зарицька-Омельченко з Парижа, Христина Зелінська, Ніна Климовська, Олена Кононенко-Трофимовська, Катерина Кричевська, Олена Кульчицька, Роксоляна Лучаковська, Галина Мазепа, Юлія Миколайська, Марія Морачевська, Людмила Морозова, Ніна Мудрик-Мриц, Аркадія Оленська-Петришин, Христина Оленська, Наталія Погребінська, Іванна Прийма, Наталія Стефанів, Ірина Шумська і Ірина Шухевич. Напередодні відкриття виставки, в суботу 11-го жов-

(Закінчення на стор. 4-ій)

У ПРОТОЦІ ФОРМОЗИ ДАЛЬШЕ ПЕРЕМИР'Я НА ДВА ТИЖНІ

Тайпей. — Пейпінґське радіо передало в минулу неділю 12 ц. м. приказ комуно-китайського міністра оборони Пенґ Тег - Гуая до „Народної армії визволення" на фронті Фукену про продовження перемир'я у протоці Формози на дальших два тижні. Це перемир'я китайські комуністи проголосили були на тиждень, який саме минув. У цьому новому проголошенні китайські комуністи пояснюють своє рішення бажанням уможливити „компатріотам на Квімаї, однаково військовим, як цивільним, щоб вони дістали достаточне постачання, включно з харчами і військовим вирядом, задля скріплення їхніх окопних приміщень". Китайські комуністи пояснюють, що цей їх розпорядок звернений — проти американців. Більшість китайців — кажеться в тому проголошенні — з-посеред 10-х мільйонів на Формозі (Тайвані), Пескадорських островах, Квімої і Матсу, є однозгідні з 650 мільйонами китайців, що становлять одностайну націю, а тільки нечисленні з-поміж них — це „зрадники". Поки „вперті" лідери правління на Формозі, що їх комуно - китайське титулує Куомінтанґом, не хоче переговорювати з комуно-китайським урядом в Пейпінґу, так довго триває громадянська війна, яку вони, комуністи, можуть в кожній хвилині продовжувати, або перервати, як їм сподобається. В дальшому, те проголошення знову намагається вбити клина між китайських націоналістів і американців, апелюючи до китайської солідарности та представляючи американців, як імперіялістів і „аґресорів", яким нема ніякого діла до „внутрішньо - китайського спору". Зрештою, китайські комуністи ділять також американський нарід на миролюбних і воєнних нацькувачів, при чому до цих останніх зараховує виразно державного секретаря Доллеса „і йому подібних". Китайські комуністи застерігаються в тому проголошенні, що так само Об'єднані Нації не мають права вмішуватись в цю „внутрішньо-китайську" справу. Водночас китайські комуністи знову погрожують: „Недалекий той час, коли аґресори і їх гончі собаки у світі всі разом будуть похоронені. Не буде для них ніжуди втечі. Вони не зможуть втекти, хоч би навіть хотіли заховатися на місяці. Куди ворог може дійти, туди можемо дійти і ми та витягти їх звідтіль. Словом, перемога належатиме до народу у світі. Американцям не вільно переводити операцій ескортування на водах обширу Квімою. Якщо тільки вони почнуть ескортувати (китайські націоналістичні кораблі) — негайно відновиться стрілянина". — Президент Айзенгавер і державний сек-ар Доллес злеґковаживши пропаґандивно - лайливий тон комуністичного проголошення, визнали за „добру новину" продовження перемир'я.

Англія заявляє конечність негайної дії проти всякої аґресії

Лондон. — Англійський прем'єр Геролд МекМіллен заявив перед 5,000 учасниками конґресу Консервативної партії в Блекпулі в Англії в минулу суботу 11-го жовтня ц. р., що в нинішній міжнародній ситуації, при існуванні права „вета" для Совєтів в Раді Безпеки Об'єднаних Націй, не можна покладатись виключно на Об'єднані Нації, як сторожа миру у світі, та що треба вживати негайних енергійних заходів проти всякої зовнішньої аґресії. — Мекміллен боронив цим арґументом висланя англійського війська до Йорданії та американського війська до Либану, чим — як ствердив англійський прем'єр — успішно оборонено обидві ті держави від втрати ними їхньої суверенности, що могло було довести до вибуху великої війни. Англійський прем'єр підкреслив теперішню повну одностайність і солідарність політики ЗДА й Англії на Середньому Сході та в різних інших міжнародних проблемах. За коментарями преси — заяву англійського прем'єра треба розуміти, як пересторогу для Об'єднаної Арабської Республіки чи пак її президента Нассера, що коли б СССР чи названа Арабська Республіка захотіли робити авантури на терені Ірану чи Адену, чи деінде, ЗДА і Англія рішені знову негайно інтервеніювати збройною силою, передаючи щойно потім справу Об'єднаним Націям, як це сталося з випадком Либану і Йорданії. Мекміллен тріюмфував з великою овацією збоку приявних.

17 членів ОН домагаються припинення атомових вибухів

Об'єднані Нації. — В минулу суботу 16 ц. м. 17 держав зголосили в Об'єднаних Націях резолюцію, яка складається з вступу і чотирьох коротких уступів А-Д, з доманням, щоб атомові держави (ЗДА, СССР і Англія) припинили всякі експериментальні вибухи на час тривання переговорів про закінчення атомових експериментів, що розпічнуться 31 жовтня ц. р. у Женеві. У дальших точках резолюція поручає переведення переговорів над встановленням засобів проти несподіваної атаки та інформування Об'єднаних Націй про всі подробиці, що стосуються проблеми міжнародного розброєння. Цю резолюцію спонзорують 9 західніх держав, 3 південно-американські і 4 азійсько-африканські — плюс З'єдинені Держави. Ця резолюція протиставиться індійській і совєтській резолюціям, які жадають „негайно і по всі часи" припинити всякі експериментальні вибухи незалежно від Женевської конференції та інших проблем роззброєння.

В АМЕРИЦІ

● **Представники Команди Континентальної Армії** 9 жовтня в Форт Монро, Вірджінія, показували журналістам деякі нові роди зброї. Журналісти пробували стріляти з автоматичних крісів і скорострілів, які вистрелюють 600 набоїв за хвилину. Цікаве, що при нових крісах зовсім немає баґнетів. Вважають, в модерних війнах баґнети вже не потрібні.

● **9-го жовтня 68-річний будівельний контрактор Морріс Берман**, їдучи автом на Стовп. Евню в Брукдині, втратив над ним контроль і, в'їхавши на хідник, забив на смерть 11-річну дівчинку і покалічив ще трьох осіб. Йому самому нічого не сталося.

● **Старший брат Президента**, 69-річний адвокат Едґар Айзенгавер, промовляючи на прийнятті в Спокейні, Вашинґтон, заявив, що Америка „котиться до соціялізму". „Коли я був ще молодим, — сказав Едґар Айзенгавер, — уряд не вказував працедавцям, скільки вони мають платити робітникам, не обмежував числа годин праці, не давав других сніданків дітям у школах і не ставив передумовою одержання праці, щоб робітник належав до робітничої організації. Тоді, — з жалем ствердив Едґар Айзенгавер — я був вільний". Очевидно робітники є іншої думки, як старенький адвокат, і на „обмеження" своєї волі не нарікають.

● **В Ню Йорку на Брукліні** заарештовано 16 хлопців 16-18 років, членів юнацького ґенґу „Стампери Зеленого Авеню" саме в той час, як вони приготовлялися до бою з іншим ґенґом. У них сконфісковано саморобні пістолі, ножі та кинжали. 13 хлопців заарештовано за участь в незаконних зборах, а трьох — за незаконне посідання зброї.

● **Д-р Томас Ф. Діллон**, професор Медичного Каледжу при Корнелському Університеті заявив про успішне випробування нових піґулок, які облегшують болі породів і сприяють витворенню молока в їхніх грудях. Цих піґулок в продажу ще не має.

У СВІТІ

● **У Формозькій протоці** американська Воєнна фльота перестала конвоювати кораблі китайського націоналістичного уряду з постачанням для 130,000 мешканців і залоги острова Квімой. Американське командування заявило, що припиняє конвоювання у порозумінні з націоналістичним урядом, але негайно відновить його, якщо комуністи почнуть знову бомбардувати Квімой. Такий стан триває вже другий тиждень.

● **Генерал Мохаммед Аюб Хан**, командант пакістанської армії, звернувся через радіо до пакістанського народу, заявляючи, що він „з найбільшою прикрістю" погодився на просьбу президента країни взяти в руки владу після того як розв'язано парлямент та всі політичні партії і припинено важність конституції. Названий генерал запевнив, що він змагає до привернення такого демократичного ладу, який ґарантував би від анархії, що її викликають розбещені політичні партії.

● **4,000 делеґатів англійської** Консервативної партії на конґресі в Блекпулі, що відбувся минулого тижня, виявили оптимістичний настрій щодо вислідку парляментарних виборів, які мають відбутися весною наступного року. Тривожить їх тільки зріст безробіття, але вони сподіваються, що воно зменшиться. Консервативні голосували за зменшення податків, бажаючи цим вибити з рук соціялістам найважливішу їх зброю.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$ 12.00	One year	$ 12.00
На пів року	6.25	Six months	6.25
На три місяці	3.25	Three months	3.25

За кожну зміну адреса платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НОВІ ВОРОТА ДО АФРИКИ

Як тільки наспіла до Парижу вістка з остаточним вислідом голосування у Гвінеї на західньому побережжі Африки над новим проєктом французької конституції, що відбулось в неділю 28 вересня ц. р., французький прем'єр генерал де Голь депешував прем'єрові автономного уряду: „...суверенність переходить до вас у вівторок опівночі". Гвінея цілком недвозначно заявилась голосуванням „ні" у згаданому плебісциті проти дальшого перебування у державному зв'язку з Францією: на два з половиною мільйона населення 636,281 висловились проти нової конституції, та лише 18,012 за нею. В минулий четвер 2 жовтня на засіданні автономного парляменту в столиці тієї країни Конакрі прем'єр Секу Туре проголосив державну самостійність Гвінеї. Таким чином вона — після Лібії, Судану, Марокко, Тунісії і Ґани — стала шостою з черги країною, яка вже після останньої світової війни дістала державну самостійність за згодою своєї колишньої колоніяльної держави. Після Ліберії і Ґани — це третя цілком „чорна" держава. Ніґерія стане 2 квітня 1960 р. четвертою муринською державою.

Швидкість, з якою Франція дотримала свого приречення, що вона шануватиме волю населення, без уваги на висліди плебісцитового голосування, стоїть у яскравій суперечності з фальшем „найдемократичнішої" сталінської конституції, яка у своїй ославленій 17 статті признає „право" всім союзним республікам „відділитись" від державного зв'язку з СССР. Проте Совєти дивляться на кожну з отих новопосталих самостійних держав під специфічним кутом зору: чи їхньої державницької свободи не можна б використати для комуністичної інфільтрації. Це має значення особливо у відношенні до Гвінеї.

Совєтські надії оперті тут на двох основах. Поперше згаданий вгорі лідер гвінейського самостійницького руху й проголошений в минулому тижні голова держави Гвінеї, Секу Туре, — це вихованець економічного інституту у Празі вже за тамошньої комуністичної влади, отож його економічно-політичний світогляд має комуністичну підмурівку. Він — колишній активний діяч у французькому робітничому русі, дістав вишкіл в опанованій комуністами Французькій Генеральній Конфедерації Праці. Правда, він сам заперечує, наче б він узагалі був партійною людиною. Проте, його найближчий співробітник і міністер фінансів в його уряді, Фарабан Камара, заявив: „Якщо Гвінея стане ворітьми, що ними Совєти увійдуть до Африки, то це буде вина Европи". Значить, він не виключає можливости, що якраз Гвінея уможливить Москві „увійти до Африки".

Причина цього у господарсько-фінансовій ситуації Гвінеї — і вона є тією другою надією Москви стануги твердою ногою в Гвінеї. Її економіка була цілком залежна від Франції. За останнє десятиріччя Франція інвестувала там круглє 78 мільйонів долярів. На наступний бюджетовий рік Франція проєктувала субвенціонувати її сумою 6 мільйонів долярів. Крім цього, французький приватний капітал заанґажований на спілку з канадійським, англійським, американським і швайцарським у розбудові битих і залізничих шляхів, міста і порту Конакри, шпитальництва і шкільництва, електрифікації країни та алюмінійового промислу. Алюміній, — це головний експортовий промисловий продукт, поруч із овочами, зеленою кавою і бокситом. Хоч Гвінея завдячує теперішній свій культурно-економічний і адміністраційно-політичний стан Франції, проте цей стан таки ще дуже примітивний. Знавці обраховують її господарські потреби на найближчі роки на яких 320 мільйонів дол. Проголошення самостійности Гвінеї ускладнило проблему фінансів. Секу Туре заявляє, що він хоче зберегти гвінейську валюту в системі франка та не хоче зривати всіх зв'язків із Францією. Ото ж відкрите питання, на якій іншій базі побудувати ті зв'язки? Стаття 88 нової французької конституції ніби вможливлює створення такої нової бази.

Але тим часом Хрущов поспішив з довгою „сердечною" депешою із визнанням Гвінеї та пропозицією „всебічної фінансової і технічної допомоги". Франція ж ще вагається з уваги на інші її заморські посілості, які голосували у плебісциті „за". Секу Туре ще не відповідає Москві, бо ніби не хоче „шантажувати" Франції. Коли б Франція захотіла „покарати" Гвінею за її неґативне голосування у плебісциті над конституцією та відтягнути свою фінансову допомогу і своїх фахівців, то Гвінея звернулась би до Совєтів, а тоді у трудній ситуації опинились би й усі західні союзники Франції. Ось тут небезпека, що Гвінея може стати ворітьми для Москви до Африки. Але ця небезпека настільки ясна, що Захід напевне її зрозуміє.

ВІЙНА І СУСПІЛЬСТВО

Поняття війни таке давнє, як саме людство. Історія людства — це в першу чергу історія воєн, у висліді яких одні народи падали, інші виходили на світову арену. Новітні часи, позначені розвоєм наук, знаменує шукання причин воєн з думкою, щоб їм запобігти. Нам відомо загальне твердження Маркса, що війна — це наслідок капіталістичного господарювання, як і його пророцтво, що в соціялістичному світі не буде воєн. Та Маркс не перший зв'язував війну із соціяльним ладом. Засновник позитивізму у філософії Авґуст Комт сказав ще в 1842 році: „Вкінці прийшов час, коли великі війни зникнуть зовсім між людською елітою". Це твердження будував Комт на розвитку індустріяльного суспільства, яке перетворить всіх людей у робітників, а всіх робітників — у громадян, а всіх громадян — у членів єдиного всесвітнього суспільства праці. Але ці наукові пророцтва Комта не справдились. Як на глум, у сторіччі, яке започатковує славне твердження Комта, людство пережило дві найбільші в історії війни з усіми жахливими наслідками, в 1914 і в 1939 рр. Є інші погляди на причини воєн і новіші мислителі шукають цих причин не в соціології, а радше у самій історії.

Передусім ствер джено, що мир, який панував від Віденського Конґресу в 1815 році до початку 1914 р. (не рахуючи реґіональних воєн), це не вислід розвою індустріяльного суспільства, але наслідок розподілу мілітарних і господарських засобів в тому сторіччі, чи, популярно кажучи, вислід рівноваги сил. Франція була тоді висилена наполеонівськими війнами. Австрія — це була тоді лише тінь великого імени. Туреччину звали „хворою людиною Европи", Росія — це був сплячий велетень, прив'язаний до землі феодальним ладом. Еспанія вже не рахувалась, як мілітарна сила. Народи, які мали взяти участь у майбутніх війнах, в той час ще не думали про війну. Коли Комт проповідував заник воєн, німецької держави ще не було. Італія це було лише географічне поняття, а Японія була герметично замкнена від світу. Ідея, що молода республіка за Атлантійським океаном, куди країни старого краю висилали надмір свого населення, може стати арбітром між народами — зродилась щойно недавно. Фактично в той час у світі головну ролю відігравала Англія і мир, який тоді благословив людство, — це „пакс Британіка". Недавно в Англії професор соціології Паризького університету Раймонд Арон виголосив в Оксфорді доповідь про війну у відношенні до суспільного порядку. Як пристало на соціолога, проф. Арон підтримував давні твердження Комта, головно щодо створення світового, чи в першому етапі західньо-европейського суспільства. Твердження Арона зустрілись із критикою в Англії. Критики підкреслюють головно факт, що природа воєн не змінилась, хоч змінились суспільні форми життя. В одному справедливий Комт, що разом із формами суспільства змінилась і зброя, якою ведуться війни. Комт твердив, що зброя, якої вживали в часи розвою індустріялізації, була далека від тої, яка можлива, і з ним можна вповні згодитись, знаючи, якою зброєю розпоряджає людство тепер.

На одно твердження проф. Арона звернула спеціяльно увагу критика. А саме він твердив, що війни 1914 і 1930 рр. — це просто війни, що випливали з довготривалого миру, і порівнював їх до пелопонеських воєн із давньогрецької історії, надаючи їм соціяльний характер і визначуючи їх революціями в Европейській республіці. Він вважає, за Комтом, що західньо-европейські народи вже не будуть воювати між собою, і вірить, що постане західньо-европейська республіка, в якій буде Франція, Англія, Німеччина, Еспанія — і ця республіка буде зразком для решти людства.

Соціологія ще не має стабільного місця у точних науках і тому в ній може вміщатись і уявна теорія. Але думка про об'єднання світу досить сьогодні актуальна і сприятлива для людей. Може наперекір історичній правді, яка вчить, що завжди підіймались нові народи і займали передові становища на зміну народам, які падали, люди в страху перед новою технічною війною шукають можливостей об'єднання. Та все ж матеріяльне об'єднання неможливе, якщо не буде духового об'єднання, а воно не таке легке. Проте, саме в ділянці духа найбільші розбіжності у теперішнього людства, і може тут заложення війни майбутнього, яка, вживаючи терміну Арона, буде також революцією ясних творчих ідей проти занепадницьких.

Т.

В. Шандор

БІДА ЇХ НЕ НАВЧИЛА...

Історія дає кожному народові можливість у певний переломовий час взяти керму свого життя у власні руки. Таку нагоду дала історія й українцям під час і по першій світовій війні, коли вони об'єднували землі, які в той час входили в склад Росії та Австро-Угорщини. Не зважаючи на національно й політично невідрадне положення, український нарід на всіх своїх землях виявив сильну волю до власного державного життя. Як наслідок такого стану, треба вважати й проголошення державної незалежности поодиноких українських земель, яке відбулося в різну добу і за відмінних політичних передумов. Не зважаючи на такий стан, всі українські землі, за всіх чужих режимів, заявили свою волю належати до Києва, як центру української соборної державности. Саме ця ідея має глибокий і здоровий корінь в житті української нації, як цілости, і вона є тривалою запорукою його соборно-державних аспірацій.

Такі історично-політичні ствердження ми повинні наголошувати сьогодні тим більше, що тут, на американській землі, знову підіймають голос певні національні групи, висуваючи свої претенсії до поодиноких українських земель.

На терені ЗДА діє Асамблея Поневолених Европейських Народів, членами якої є т. зв. сателітні країни, а саме: Польща, Чехословаччина, Мадярщина, Болгарія, Румунія, Литва, Латвія, Естонія й Альбанія. В останнім часі Асамблея поширює свою чинність і на терени поза ЗДА, організуючи свої клітини. Не є випадковим явищем, що членами Асамблеї є ті самі національні групи, що і „Вільної Европи". Тоді, коли головна увага праці „Фрі Юроп" скерована на терен дотичних членських держав, Асамблея діє переважно в ЗДА для вироблювання тут прихильної опінії для своїх політичних цілей. А її політичною ціллю є, м. ін., привернення кордонів у Центрально-Східній Европі до стану 1938 р. Отже, зовсім ясно, що все це мало б відбутися коштом української державної території, а саме Західньої України, Карпатської України, Буковини й Басарабії, що рівнозначне з ліквідацією самої ідеї Соборної української державности.

Наведену протиукраїнську тезу Асамблеї докладно розробив бувший міністер ЧСР д-р Губерт Ріпка в своїй книзі „Федерація Східньої Европи", виданій у 1953 р. циклостилем і призначеній тільки для специфічного вжитку. Відносно України автор пише: „Незалежна Україна буде супроводжена динамічним націоналізмом, який є властивий кожній новій державі, і буде, після Росії, Німеччини та Італії, чисельно найсильнішою державою европейського континенту, а під оглядом економічним належатиме до найсильніших націй. Можна припускати, що Україна матиме спочатку експансивні амбіції. В додатку до своїх домагань у відношенні до Польщі, Румунії та Чехословаччини, Україна намагатиметься скріпити свої позиції над Чорним морем..." Далі автор подає, що відірвання України від решти Росії напевно створить між ними напружені взаємини. Обидві неприязні держави шукатимуть для себе підтримки в Европі, головно в Німеччині, правдоподібно Англії й ЗДА. Ріпка стверджує, що за останніх 30 років національна гордість українців зросла надзвичайно сильно і що, внаслідок своєї протибольшевицької боротьби, Україна скріплює свої міжнародні позиції. Автор додає: „Уважаю, що обов'язок центрально-европейських народів — звернути дуже серйозну увагу на наслідки розчленування російської імперії після упадку большевизму, а головно на наслідки політики українців, без уваги на те, чи Україна буде вповні незалежною, чи якимсь способом злученою з Росією". Автор не ставить на такий випадок своєї прогнози, однак стверджує, що „ми (себто середньо-европейські народи) мусимо бути приготовані на великі комплікації й труднощі, які нічим не спричиняться до миру й безпеки малих центрально-европейських народів". Автор закликає ці народи до тіснішої кооперації на базі европейської спільноти народів, федерації, яка зможе зустріти наведені проблеми у відношенні так до Німеччини, як і до Росії чи України, і таким чином забезпечити себе від небезпечних ускладнень, які можна очікувати на Сході. Висновки зовсім ясні, а для української визвольної політики цікаві.

Уважно розглядаючи практично-політичну працю Асамблеї в ЗДА, бачимо, що вона у всіх деталях зводиться до поданого висновку. Не тільки Асамблея, як цілість, але й поодинокі її члени, претенденти на українську територію, провадять свою працю по цій лінії. Ось деякі приклади:

Конґрес Американської Польонії на своїм конґресі у Вашинґтоні в днях 1-2 лютого 1957 р. в прийнятих резолюціях м. ін. схвалює: „Піддержуємо дотеперішнє становище Конґресу Польонії Американської в справі відзискання східніх земель, загарбаних Совєтами".

Польський екзильний уряд в Лондоні пішов цими слідами ще далі. Він узявся „компетентно" інтерпретувати волю населення Західньої України відносно приєднання її до Української ССР. Щоб доказати польськість Львова й цілої Західньої України, видав у 1945 р. інформаційну публікацію „Львів та околиця Львова" для потреб Мирової конференції та дипломатичного світу, в якій заявляє: „Є всі підстави вірити, що коли було б дозволено українському населенню зробити вільний вибір між Польщею й Українською ССР, то переважаюча більшість вибрала б Польщу".

Рада Вільної Чехословаччини у Вашинґтоні, члени якої в 1945 р. голосували в празькому парляменті за приєднання Карпатської України до Української ССР, нині зголошують свої претенсії до неї. І так, 26 червня 1954 р. Рада прийняла рішення: „Так, як ми ніколи не визнали відірвання т. зв. Судетського краю, частини Словаччини і Підкарпатської Руси після мюнхенського диктату в р. 1938, так не визнаємо й засуджуємо відірвання Підкарпатської Руси, яке сталося під совєтським терором і проти волі підкарпатських русинів"...

А вже зовсім „оригінально" поступають мадяри. На своїй великій маніфестації в листопаді 1956 р., в Медісон Сквер Ґарден в Ню Йорку, скликаній на знак протесту проти здушеної большевиками національної революції, вони вивісили на стіні мапу з часів Гітлера, на якій Карпатська Україна включена до Мадярщини. Проте, одночасно запросили й українців маніфестувати за їхні права.

З поданого огляду ясно видно, які аспірації мають сусіди України. Небезпеку не зменшує той факт, що їхні краї знаходяться тепер в складі Української ССР. Ця обставина скріплює позицію українців, але небезпеки не виключає. Вважаємо, що українські провідні політичні кола повинні виявити до цієї важливої проблеми більше уваги, ніж це було досі, щоб не бути свідками неприємної несподіванки або навіть ще чогось гіршого.

У ДЗВОНІ КРИЦЬ...

У дзвоні криць
одзвенилися жнива.
І засиніли холодом простори...
Ранковий іней
сріблом покрива
Багряножовті осени узори.
Вже соковита
не шумить трава, —
Вона лягла зів'ялою під ноги.
А я іду в життя ясні дороги,
Хоч сріблом скроні
старість покрива.
Я молодий!
Якими ще піснями
Вітать тебе, кохана сторона?
І хоч зима уже не за горами,
А в серці все ж —
окрилена весна!

ВОЛ. СОСЮРА

Д-р Володимир Галан

НЕЗАБУТНЯ АВДІЄНЦІЯ

Смерть Святішого Отця Папи Пія XII викликала великий жаль і смуток в цілому світі. Це тим більше, що навряд чи є яка країна і який нарід, а то й яка людина, що не мали б чогось до завдячування, посередньо чи безпосередньо, цьому справді Великому Папі. У зв'язку з цим пригадується й мені одна справді незабутня приватна авдієнція у Папи Пія XII, яку я, як представник Злученого Українського Американського Допомогового Комітету мав ще на свіжих згарищах другої світової війни, 12-го липня 1946-го року в Римі.

Згадуючи ім'я ЗУАДКомітету, кожний має на думці переселення і допомогу. Але після закінчення війни в 1945 і 1946 рр. роля ЗУАДКомітету мала багато ширше й глибше значення.

Під час мого перебування в Англії літом 26 червня 1946 року я був прийнятий на авдієнції тодішнім папським нунцієм, архиєпископом Гадфрі і цей церковний достойник приобіцяв всяку поміч у діяльності нашого Комітету.

„Коли будете вертатись до ЗДА, — говорив нунцій, — вступіть до мене і скажіть, яку ланку я можу зайняти у тому допомоговому ланцюгу, що його організуєте в Европі."

Приїхавши в Париж, я сконтактувався з тамошнім Українським Допомоговим Комітетом, який очолював о. мітрат Перідон. Крім всяких проблем допомоги, у Франції була ще проблема жонатих українських священиків. Коли наша громада в Парижі довідалась, що я їду американським воєнним літаком до Риму, священики попросили мене порушити їхню справу перед Високопреосвященним Іваном Бучком, щоб Папська Конґреґація для Церков східнього обряду видала якісь вказівки в цій справі церковним властям у Франції.

3-го липня 1946 року приїхавши у Рим, я негайно передав ці побажання наших духовників Високопреосвященному Іванові Бучкові, і вже 4 липня із Високопреосвященним Бучком був на авдієнції у секретаря Святішої Конґреґації архиєпископа Арати. Вислухавши мого звідомлення архиєпископ Арата заявив, що найкраще було б передати цю справу безпосередньо Святішому Отцеві, на окремій авдієнції.

— Готовий кожної хвилини, — відповів я, — але чи Святіший Отець матиме змогу прийняти мене?

— Це вже ми полагодимо, — відповів архиєпископ Арата. Довідавшись, що я лише на короткий час прибув до Італії із завданнями допомоги і інтервенції в справах полонених українців, архиєпископ Арата попросив мене, щоб я тримав контакт з архиєпископом Бучком, який повідомить мене про час авдієнції. Коли ми повертались з авдієнції, якийсь фотограф зробив світлину з мене і архиєпископа Бучка. Цю знімку я долучую до цього спомину. Було полудне, гаряче італійське літо, на вулиці ні живої душі. Лише біля одної з каварень, при столику сидів кремезної будови мужчина і цікаво приглядався величезній будівлі Церкви Св. Петра і Павла. Це був наш земляк, славний маляр Микола Азовський, який кілька років тому помер у Бразилії. В мене було мало часу, я зібрав свої речі і виїхав до Риміні відвідати полонених вояків Української Дивізії. Там був я два дні, переводячи потрібні інтервенції. На другий день зустрів мене о. Ваврик з повідомленням, що авдієнцію у Св. Отця призначено для мене на 12 годину 12-го липня.

Хоч важко було мені розставатися з нашими полоненими вояками і з прихильними до нас командантами британських відділів, призначена авдієнція наглила. Я зрозумів, що це — відзначення нашої допомогової установи ЗУАДК, коли її представник дістав приватну авдієнцію у Св. Отця. Ми вернулись до Риму автом і я знову замешкав у будинку семінарії при вулиці Джаніколо 7.

Вночі я мав пригоду: у відкрите вікно налетіли комарі, які покусали мене всього, а головно мою праву руку, що напухла, як коновка. А під час авдієнції треба подати Св. Отцеві саме праву руку. На поміч прийшла сестра-служебниця, яка принесла якогось бальзаму, і пухлина справді чудесно зникла. Вона ж допомогла мені в гардеробі: випрасувала моє чорне убрання і почистила черевики. Як звичайно буває в таких випадках, щось не допише. Нам не дописало наше старе авто. Але тут з поміччю прийшов польський куратор, що гостив у Преосвященного Ів. Бучка. Він запропонував свого „джіпа" і ми з о. Вавриком поїхали до Ватикану.

Ми показували покликання на авдієнцію і вартові нас перепускали, але в одній з кімнат о. Ваврик мусів залишитись, а я увійшов у велику ждальню, де вже було з 30 осіб, головно моряків американського воєнного корабля із контрадміралом, а також кілька мітратів і єпископів. Я сів на кріслі, обдумуючи, як представити справу наших священиків у Франції. Та ось на порозі з'явився священик у червоному вбранні і закликав: „Доктор Галан!"

Я встав з крісла і пішов за священиком. В той момент я бачив, як очі всіх приявних оглядали мене: вони хотіли знати, кого я репрезентую, що мене покликано на авдієнцію перед ними. Тоді я був вдячний українцям у ЗДА, що вони зуміли зорганізувати свою установу і вислали мене своїм представником для організації допомогової акції в Европі. Я відчував гордість, що збоку Св. Отця мене трактовано нарівні з представниками державних народів, і що папська сторожа віддала мені військову почесть.

Ми перейшли ще дві залі й увійшли у велику, зовсім порожню світлицю. Священик у червоному вбранні поучував мене, що коли відкриються двері й увійде Св. Отець, мені треба приклякнути і так чекати, аж Св. Отець підійде до мене і сам мене підійме. Все видавалось уложене, але я був збентежений, пригадуючи в думці слова, якими звернутись треба до Св. Отця, і тому, коли Св. Отець вийшов із одних дверей, я призабув про поучення і лише низько вклонився, замість приклякнути. Лагідне набожне обличчя Св. Отця зробило на мене велике враження. Простягнувши до мене руку, Св. Отець запитав англійською мовою: „Ви українець?" — „Так", — відповів я, подаючи, що я — представник ЗУАДКомітету, який плянує допомогу українцям в Европі. Я висловив теж подяку за допомогу, що її мали втікачі від Св. Отця і зреферував справу наших священиків у Франції. Св. Отець запевнив мене, що все буде полагоджене. Потім передав благословення для наших людей, а мені подарував вервицю, перед тим її поблагословивши. Я набрав відваги і попросив про посвячення образу Матері Божої для мого сина. Св. Отець і це для мене зробив.

Після п'ятихвилинної авдієнції я залишив залю з почуттям великого переживання. Другого дня „Оссерваторе Романо" подало про мою авдієнцію, зазначивши, що я — репрезентував ЗУАДК.

Володимир Несторович

КОЛИ СМЕРТЬ СКАЛИЛА ЗУБИ...

(10)

Тільки мама благала його скористати із заходів батька і зберегти своє життя, пригадуючи йому, як він підростком збудував „престол" у кутику кімнати за своїм ліжком і як залюбки передягався за священика, запевнюючи, що тільки ним хоче колись стати...

— Так, це було в хлоп'ячих роках, а тепер це неможливе... — відповів мамі.

— Яке то страшне! Мій син — безвірник! — з розпукою в голосі сказала мати...

І як добре сталось, що Юліян написав мамі, що він уже не безвірник. Хоч і загине тут, то їй буде легше, що покаявся і повернувся до Бога...

Нарешті примовкли гармати і тільки праворуч, де відтинок фронту тримали Українські Січові Стрільці, де була гора Лисоня, чи може й десь далі, все ще люто гуркотіло. Юліян оперся об брустер і розглядав крізь рідкий пролісок терен на передпіллі „фельдштехером", що йому подарував добродушний віденець, гавптман Ре, який привіз їх „маршкомпанію" з кадри під Галич. Там було мертво. І в долині обабіч річки Ценівки і на схилах гори та в виблискуючих від сонця піскових і кам'яних її розколинах, що виглядали, наче б їх гарматне залізо тількищо переорало.

Нараз чиясь рука лягла на його рамені.

Це був Ляйббрандт. Його лице дивно постарілось від учора. З очей дивилась утома. Юліян виструнчився і відрапортував ситуацію. Ляйтенант силував себе до бадьорого тону, коли впівголоса сказав:

— Добре, що тебе бачу, майн юнґе. Тількищо повернувся Шольц.

— Невже? — Почув, як дико застрибало його серце.

— Так, але кидати фронту тепер однаково не зможеш. Дасть Біг — перешумить ця напасть, а тоді й твій „Лємберг" тобі простелиться. Може не саме через нашу лінію хоче ворог передертись. Може це тільки маневр, щоб змилити чуйність на інших наших відтинках. Найближчі дні покажуть, що таке в нього на думці. Тим часом будьмо на все готові.

Останні його слова продзвеніли не так то вже бадьоро.

— Є в нас втрати, пане ляйтенанте?

— Один убитий в 1-му і двоє ранених у 2-му рою. Третій має найбільше втрат. Чотири ранених, хоч тільки один важко. Один помер на удар серця. Я тількищо говорив з капітаном Вестом.

Обидва пішли здовж рову, спостерігаючи спустошення в настроях вояків після гарматного вогню. Тільки наймолодші виявляли незламність духа і жваво рухались, ба навіть вилазили з окопів, оглядали довкільну руїну, приносили потужні гільзи гранат, пристосовуючи їх до своїх потреб. В одному місці змайстрували з них штудерний стояк, з якого можна було розглянути передпілля.

— Але ям накопав клятий москаль! А дерев скільки звалив у лісі! — дивувався уголос червонощокий Карнак („хоч куди козак" — причіпали йому військові побратими за його вигляд і буйну поведінку).

— От тобі і штука! — насміхався однаково завзятий Липичук Олекса. — Накопав ям у лісі — то так і дров нарубав теж, але наша лінія як стояла, так і стоїть „муром". У нас навіть пальця нікому не скалічив. І кажу вам, що русскому щось не „штимує", коли він пельку заткав своїм гарматам.

— Австрія має добру артилерію, — не без гордости заявив ляйтенант. Не впусту вона б'є. Ціляє прецизно. Кілька „фольтреферів" і бач замовкли...

— Але били! Мамусенько рідна! Я вже подумав, що при таких барабанах честь-честю і померти, — теревенив далі говіркий Олекса. — Вже й „кам'яна фіґура" носом у землю порола.

Сміючись показав на „ляндштурмака", що пробував ранком посваритись з Богом, а тепер куняв навкарачки, покурюючи завзято.

Ляйтенант повеселішав. Він був якийсь час у ґарнізоні на Буковині і розумів потрохи українську мову. Він любив Липичука не тому, що той буковинець, а за природну погоду його духа. Сам він майже не курив і свій „фассунґ" віддавав здебільша тим, що їм курива було завжди обмаль. З таких був саме Олекса і цим разом Ляйббрандт теж тицьнув йому пачку „шпортів".

— „Данке"! — крикнув той, витягнувшись струною, взяв із пачки цигарки і роздав тим, що, як і він, не могли накуритись. Останньою сам жагуче затягнувся.

Пізнім вечером, коли на ліс сплила темінь, під'їхала „ґуляш-канона" і зголоднілі вояки вискакували з рову і бігцем приносили гарячу зупу з картофлею і м'ясом. Це була хвилина щастя. Люди їли, наче молились, неквапно і мовчки. Дехто не відходив навіть від кухні, щоб по дорозі не розгубити частини „цісарського дарунку". У тьм'яному світлі ліхтарні танець мовчазливих тіней посеред дерев лісу вражав чимось позасвітнім, і Юліян аж ущипнув себе, щоб упевнитись, що він ще живе і довкола нього живі люди, а не духи безтілесні.

Повернувшись в окопи, він зайняв стійку на лівому краю, бо й Ляйббрандт хотів його мати ближче себе, і заступити треба було капраля Бутрину, який цієї ночі з чвіркою найдобірніших пішов на „фельдваху". Йому шкода було, що він не посередині роя, там, де Липичук і Карп'як безбоязно плетуть карамбури і навіть про смерть думають навесело. Вже праворуч, у Карбути, цікавіше товариство. А тут — хай би бодай Васермана не було. Оцей купець з-під Ужгороду своїм повсякчасним скиглінням по-старозаконному і напівголосними молитвами не давав прохолоди розгаряченим нервам і можливости здрімнутись. Навіть його братаничеві, що дивним-дивом попав теж у 35-ку золочівської ляндвери, через верх переливало — і він щоразу лаяв його по-жидівськи.

Юліян курив більше, ніж звичайно, і вслухувався в таємний пошум лісу, в глухий стогін буків, дубів і грабів, що наче скаржились, як їх поранили, побили, як їм геть віття поломили... Коли став дощик накрапати він окутався цельтою і мріяв про неможливе: про тепле ліжко в затишній кімнаті, або хоч би так як на Стрипі, в надрах колишнього кладовища у вигорілому дотла селі невідомої назви. Він почував себе в цій годині нещасним не тому, що сидів у рові, пропахлому сирою землею і мокрим хмизом та листям; не тому, що за комір прокапували холодні краплі небесної водиці, і навіть не тому, що в кожду хвилину могло сипнути на нього відламками шрапнелі чи могла його в пух і прах рознести граната...

Р. Завадович

СТОРІНКА З ЗАПОВІТУ

Після того, як 6 серпня 1954 року у „Свободі" появилася стаття В. Барагури п. н. „Перед появою дитячого журналу" з проголошенням близької появи 1-го числа „Веселки", видавництво з нетерпінням очікувало, який буде відгук нашого громадянства. І ось, серед писем, що перші наспіли до новоствореної редакції, особливо тепло й підбадьорливо звучав невеликий листок, в якому було написано: „Радію задумом видавання дитячого журналу „Веселка" і прошу зарахувати мою внучку Оленку до перших передплатниць „Веселки". Ваша прихильниця й щира приятелька, Олена Кисілевська".

Самозрозуміло, що ці слова незвичайно нас усіх порадували, бо в них ми добачали не тільки вияв особистих думок і почуттів заслуженої діячки на народній ниві, сеньйорки українського жіночого руху та тодішньої голови СФУЖО, але й настанову всього очолюваного нею загалу українських матерів до задуманого видання дитячого журналу. Бо де ж є кращий посередник між видавництвом і дитиною, як не мати, зразкова виховниця і перша вчителька молодого покоління?

Для ясности треба додати, що між автором цих рядків та Оленою Кисілевською існував уже від 1950 р. письмовий обмін думками про гостро актуальні виховні проблеми, серед яких на одно з перших місць висувалися справи дитячих видань і літератури для молоді на еміграції. З листів О. Кисілевської видно, як близько її серця лежали всі ці справи і як багато уваги та заходів вона їм приділила. Тепер, коли тієї великої українки немає вже між нами і до нас на повний голос промовляє її духова спадщина, буде зовсім до речі у жовтні, місяці традиційної пропаганди українського друкованого слова, пригадати її думки про долю й ролю дитячої літератури і про засоби поширення її серед нашої спільноти. Користуючись кількісно обмеженими матеріялами, листами й виписками із статтей, я свідомий, що не зможу вичерпати теми повністю, але й те, що є під руками, помагає зрозуміти, як наші турботи за те, щоб, за словами Шевченка, „наше слово не вмирало", були також турботами тієї передової діячки й виховниці, нашими „спільними клопотами".

У вересні 1952 р. повідомляла О. Кисілевська підписаного: „До жовтневого числа „Жіночого Світу" написала я статтейку, в якій звертаю жіноцтву увагу на необхідність поширення дитячої літератури і раджу, щоб творити дитячі бібліотечки, а також брати в розпродаж дитячі видання. В Оттаві нема української книгарні і, хоч дітей є немало, ніде не зустрічаю дитячої книжки. Кольпортажа справи не наладнає, але таки могла б помогти". На недостатнє поширення рідного друкованого слова серед наших дітей з прикрістю згадала О. Кисілевська того ж самого року в 19. ч. „Канадійського Фармера" у статті „Для молоді". Там читаємо: „Українські батьки й матері обсипують своїх діток ласощами, забавками, ляльками, а часто навіть досить дорогими подарунками, але дуже рідко знайдуться такі свідомі мама, батько чи хто з приятелів, щоб українську дитину обдарували цікавою завсіди високої моральної і національної вартости українською книжкою". Через кілька місяців О. Кисілевська знову помістила на сторінках „КФ" статтю п. н. „Найкращий подарунок". На її думку, цим найкращим подарунком на Різдво під ялинку повинна бути дитяча книжка. Згадуючи при тому збірники оповідань, віршів і сценок для дітей назвами „Весна", „Соняшні дні" та ін. (за редактцією Марії Юркевичевої, члена Виховної Комісії СФУЖО), авторка назвала їх „неоціненними речами так для дитячих садків, жіночих організацій, як і для матерів". Здобутися на таку щиру й високу оцінку творчости для дітей зуміє тільки той, хто в цілій повноті розуміє національно - суспільне завдання т. зв. педагогічної літератури.

З якою увагою шановна наша сеньйорка придивлялася до тем і жанрів сьогочасної творчости для дітей і до її вимог та недоліків, видно з багатьох стверджень, розсипаних у її листах та газетних статтях. У статті „Для добра молоді" авторка підкреслила: „Улюбленою лектурою наших діток є цілий ряд ілюстрованих казочок і оповідань". У листі до підписаного з вересня 1952-го р. вона згадувала що „в дитячих виданнях мало тем релігійних, хоч би згадки про доброго Бога, про Ісуса, що любив дітей, про Матір Божу. Тепер релігійні справи набирають щораз більшої ваги". Цю пораду широко використовує „Веселка", розплянуючи тематику своїх матеріялів.

Докинула О. Кисілевська теж своє слово до дискусії про те, що в твори для дітей попадає деяка кількість „незрозумілих слів". „Годі до того приноровлюватися, — писала вона, — але не можна і не пам'ятати, що дітей старої іміграції є десятки тисяч, а нової — лише тисячка (це в Канаді). „Як бачимо, авторка, маючи передусім на увазі умовини канадійських українців, хотіла вірити, що споживачем українського друкованого слова стануть також діти старшого покоління наших емігрантів і тому дораджувала лише поступово збагачувати їх запас українських термінів і понять. Читаючи „Веселку", використовуючи її при вихованні своєї найменшої внучки і придивляючись до її ілюстрацій, досвідчена діячка ділилися з редакцією своїми дружніми порадами щодо присднання вартісних співробітників, а навіть сама пропонувала для того своє посередництво. Вона писала: „Чи не спробувати б Вам заінтерессувати дитячим журналом Галину Мазепу у Венесуелі? Вона чудово ілюструє крайові тамтешні дитячі видання. Я напишу в тій справі до неї!". Як відомо, і цю пораду використано; тепер Галина Мазепа справді чудово ілюструє також нашу „Веселку" поруч із іншими видатними мистцями, завдяки яким цей журналик став своєрідним мистецьким альбомом новочасної „дитячої" графіки в різних стилях.

При всяких нагодах, а найчастіше напередодні Різдвяних та Великодніх свят О. Кисілевська, дякуючи за побажання, ніколи не жаліла авторам і організаторам дитячого видавничого діла слів заохоти і загрівала їх до праці. Вона писала: „Такі то наші спільні клопоти. Та мимо всіх труднощів, ми своє мусимо робити. Теперішня творчість на вільних землях — це капітал „віно" і для тих, що за залізною заслоною". Дуже важливе ствердження, воно розкриває ще один аспект літературного дорібку для дітей і молоді на еміграції. В час, коли в Україні навмисно обіднюване та обмежуване українське слово тільки частинно може сповняти своє творче завдання формувати дитячі душі, українська творчість у вільному світі повинна дати тривалі вартостві, що будуть виявом української духовости і дадуться використати у слушний час на рідних землях.

Таких і подібних думок подибуємо багато в статтях і О. Кисілевської. Вони і є тією сторінкою з її заповіту, частиною тієї материзни, переданої молодшим поколінням для вивчення та здійснення. Зокрема в жовтні, місяці українського друкованого слова, варто собі пригадати і передумати всі ті поради й доручення, що їх ця мати матерів" поклала нам на серце, турбуючись вихованням дітей і збагачуванням їх душ та інтелекту скарбами, захованими в рідному слові.

З УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

ЛИСТ В. ЧАПЛЕНКА І ВІДПОВІДЬ І. БАГРЯНОГО

В „Українських Вістях", що виходять в Новому Ульмі (Німеччина), в числі з 14-го вересня ц. р. два наші відомі письменники, Василь Чапленко і Іван Багряний, обмінялись відкритими листами. Порушена в цих листах тема і її насвітлення з двох протилежних точок зору, — напевно зацікавлять читачів „Свободи". Обидва листи передруковані повністю.

Редакція

ЛИСТ В. ЧАПЛЕНКА ДО І. БАГРЯНОГО

17. серпня 1958 року,
Ню-Йорк.

Вельмишановний земляче!

Я волів би цього листа опублікувати як „відкритого", але, на жаль, ні одна українська еміґрантська газета не згодиться його надрукувати. То ж пишу Вам особосто. Пишу, щоб хоч так висловити своє обурення з приводу Вашої заяви у виступі на обговоренні Вашого твору „Маруся Богуславка", — заяви про те, що „людина, створена Богом" буде й надалі об'єктом Вашої творчости. Мене ця Ваша заява просто приголомшила, бо досі я був кращої про Вас думки. А коли не раз обурювався тим, що уердепівські газети „Укр. Вісті" та „Прометей" (особливо останній) густо кадять православним ладаном, то думав, що це тільки ваші „маси" „змагаються" з „галичанами" в клерикалізмі. А воно виходить, що це Ваша „настава"! Невже Вас так запоморочили успіхи в еміґрантському гетто, що Ви втратили історичну перспективу розвитку людства? Невже для Вас діяльність та ідейна спадщина таких велетнів нашого відродження, як Драгоманов, Франко, Л. Українка, М. Коцюбинський, В. Винниченко й інші — це тільки помилковий етап? Невже можна повертатися у світогляді до того примітивізму, що його створили жиди три тисячі років тому, й триматися за бороду примітивного Саваофа? Невже Ви вірите, що той Ваш Бог створив Адама з глини, а Єву з його ребра? Чи Ви не читали хоч би останнього повідомлення в газетах про знахідки викопної людини чи людоподобної істоти, що жила 12 мільйонів років тому? Невже в добу авіяції й супутників Землі, що їх зробила людина завдяки розвиткові науки й техніки, можна прилюдно на зборах інтеліґенції говорити так, як Ви говорили? А може Ви думаєте, що науковий світогляд — це комунізм?

Мені соромно за Вас!

З належною пошаною — ваш

(підпис) В. ЧАПЛЕНКО

П. С. Вашу побожність уже привітали „галичани" в „ОВИДІ" ч. 4, 1958. Не заздрю Вашому „успіхові" В. Ч.

ВІДПОВІДЬ І. БАГРЯНОГО п. В. ЧАПЛЕНКОВІ

Вельмишановний Пане Чапленко!

Поперше — Ви несправедливі, закидаючи „усій еміґрантській пресі" недемократичність. Щоб спростувати цей Ваш закид, вволюю Ваше сердечне бажання й віддаю Вашого листа для оприлюднення до редакції „Українських Вістей"; цей часопис послідовний і вірний своїй засаді справді вільної трибуни людської думки, мабуть, і на цей раз не зрадить своєї засади.

Подруге — на Ваш закид, який Ви так гаряче хотіли б зробити мені прилюдно, хочу прилюдно й відповісти. Тим більше, що, здається, ці Ваші думки Ви висловили не тільки в цьому листі, а й іншими дорогами вже їх оприлюднили.

Отже насамперед мушу Вас заспокоїти: я не вважаю, що науковий світогляд — це комунізм. Заспокійтесь. А тепер до суті.

Той вираз, що так Вас обурив, я дійсно вжив і цілком щиро та внутрішньо уарґументовано. Але я ніколи не думав, що хтось з українських письменників сприйме його за особисту тяжку образу й з таким динамічним обуренням виступить з осудом, як проти не знати якого злочину.

Я звик до найдивовижніших закидів мені, але, як Ви бачили, майже ніколи на них не реагую. Тут же тяжко мені втриматися щоб не зареагувати, бо бачу, що закид мені (закид в „примітивізмі", втраті історичної перспективи розвитку людства, в тупому клерикалізмі і т. д. і все на підставі одного вислову!) робиться далебі не з якихось спекулятивних міркувань, не з мотивів міжгрупової політичної боротьби (яка, за висловом Бісмарка, навдивовижу аморальна завжди й не гребує найдикішими способами компромітації), а щиро, виходячи з переконань. (Чи може з групових намірів компромітації? Ні, здається ні). Мені тільки незрозуміло, чому стільки обурення й темпераменту, і для чого Ви все так спростачуєте. Проте, це вже, мабуть, справа стилю.

Отже, оскільки причиною Вашого обурення є та фраза, ми в цьому пляні й будемо говорити. Бо в цьому суть.

Згодьмося з тим, що висловлена мною й так заатакована Вами думка, — це царина особистої моралі й справа особистого сумління окремої людини, на свободу якого вона має право.

А також згодьмося з тим, що взагалі це питання — це не царина науки, а царина етики, але від того воно не перестає існувати. Дійсно, що спільного з наукою має людська віра в прекрасне, в ідеальне, в людяне, в шляхетне, в духово красиве і що спільного з наукою має вічне людське стремління до того прекрасного, шляхетного, вознесенного, божеського... божеського в розумінні найвищого ідеалу людини, найбільше віддаленого від мавпи, від тварини тобто.

Що спільного з наукою про походження людини від мавпи чи молюска має вічне людсько стремління від мавпи відірватися, відійти від тваринячого начала якнайдалі й уподобитися „немавпі"?

І чи це вічне стремління людини є дійсно злочином і об'єктом глуму, хай і наукового?

Ви пишете, що були кращої про мене думки.

Тобто? Але менше з цим.

Ваш лист сприймаю як закономірність. В наш вік безприкладної забріханости й лицемір'я, в вік трагічної розчахнености не тільки середньої людини — недоука в царині науки й маловіра та циніка в царині етики, — а й науковців високої ранґи, людина мусить раз вголос запротестувати проти того, з чим вона не погоджується, не боячись ніякого загумінку, чи „гетто", як Ви пишете. Але це право належить всім, правда ж?

І от до Вашого листа:

пощо Ви спрощуєте справу, спростачуєте її в неповажний спосіб, говорячи про „глину" й „ребро" в такому виключно важливому питанні, як походження людини, яка складається не тільки з костей, а й інтелекту? І чому б Вам не додати тут ще й опусу про „собачий хвіст" з популярної анекдотки на ці теми? Ви питаєте, чи відомо мені, що науковцями встановлено існування людини вже мільйони й мільйони років до біблійного т. зв. створення світу. А як Ви думаєте, чи відомо це мені? Проте, Ви можете в цьому сумніватися, як деякі середовища спекулятивно „сумніваються", чи взагалі я маю якусь освіту. Але чи сумніваєтесь Ви, що, примірoм, академікові І. ПАВЛОВУ, великому науковцеві - матеріялістові було добре відоме щось подібне до останніх наукових відкрить у царині походження людини? Проте, Ви знаєте що він відвідував церкву. Чи пробували Ви це пояснити? Чи пробували Ви це збагнути? Чи науково це збагнути не можна? А може Ви, як той червоноарієць з анекдоти про таку поведінку Павлова, глумились над старим ученим світової слави і Вам було за нього **с о р о м н о**?

В чому ж річ, Високошановний Колего?

Відповіді на це в спосіб спростачення справи й глумливого кивання на „глину" й „ребро" та на „жидів" і „бороду примітивного Саваофа" знайти не можна. Думаю, що академік Павлов опанував глибини науки більше нас, знав ту, жорстоку в її матеріялістичній простолінійності, істину відносно своєї людської біографії, а проте, — щось рухало його серцем, ведучи його з наукової ляборaторії, в якій він відкривав холодну правду про походження людини шляхом еволюції від якогось молюска, через мавпу до такої вищої форми тварини, як гомо - сапієнс, — щось вело його до того, що зветься „Божий храм", при всій відразі до простацької теорії про „глину" й „ребро". Не міг же академік Павлов вірити в „глину" й „ребро"? Так само, як не міг же він ходити до церкви й шукати чогось зумисне, щоб бути оригінальним. Як відомо, така „оригінальність" в совєтах дуже дорого коштувала навіть академікам.

Чого ж шукав академик Павлов?

Якщо Ви на це зможете мені правильно відповісти, тоді ми квити, якось порозуміємось.

Якщо ж Ви схочете відповісти в той спосіб, що, мовляв, той вчений просто вижив з ума й вдався до забобонів й Вам за нього соромно, ну то порозумітись нам буде тяжко.

В Тичини Павла є прекрасний вираз-зойк, крик людини в обличчі здичавіння сучасного світу:

„Як страшно людське серце докраю обідніло!"

Ось тут корінь справи.

Це сказано про суспільства і людей, світогляд і „мораль" яких будовано на строго науково підвалинах.

„Як страшно людське серце докраю обідніло!"

Поясніть мені цей крик поета науково. Або спростуйте науково.

Є речі, які не піддаються доглибинній науковій аналізі, які нічого спільного з наукою не мають і до ніяких наука взагалі не може втручатися. Це сфера людського духа. А також утікання людини з цвинтаря. Щоспільного воно має з наукою? Але воно є. Є людська вічна туга за красою, за безсмертям душі, за ідеально хорошим, навіть непояснимим людською мовою й людським розумом. Є гін людини наперекір фізичним законам до високих божеських чеснот, який її різнить від мавпи і шакала? Нарешті є кодекс високої людської моралі, хоч за наукою людина мала б зжирати сама себе й своїх ближніх, як інфузорії. І зов-

(Закінчення на стр. 4-ій)

ФОНД „ВЕСЕЛКИ"

СПИСОК Ч. 31.

ЦЕ ОСТАННЯ ЛИСТА ВПЛАЧЕНИХ ПЕРЕДПЛАТ НА ЖУРНАЛ „ВЕСЕЛКА". — ВІДТЕПЕР БУДЕМО ПРОГОЛОШУВАТИ ТІЛЬКИ ВПЛАТИ НА „ЮВІЛЕЙНИЙ ФОНД „СВОБОДИ" І ЇЇ ВИДАНЬ.

Вплати на передплату „ВЕСЕЛКИ" будуть зазначені на адресах.

	Передплата	Пожертва	Разом
О. Серединський, Ліся	4.00	3.00	
Н. Семків, Филаделфія	4.00	2.00	
М. Ільчишин, Рачестер	4.00	1.00	
П. Байко, Гемтремк	16.00		
Л. Сліський, Вілмінґтон	8.10		
М. Сломяний, Гартфордт	8.00		
Т. Фірцович, Шикаґо	7.00		
Р. Дублянця, Шикаґо	5.00		
Б. Качмар, Нюарк	5.00		
Р. Романюк, Гіксвіл	5.00		
М. Каліта, Линколн	5.00		
О. Казанівський, Шикаґо	4.00		
С. Єфремов, Асторія	4.00		
О. Пащак, Нюарк	4.00		
Н. Н., Шикаґо	4.00		
І. Кривоніс, Гартфорд	4.00		
І. Бараник, Джонсон Сіті	4.00		
Ю. Крайківський, Едмонтон	4.00		
А. Шуль, Ню Йорк	4.00		
Т. Віхновський, Гартфорд	4.00		
Д-р З. Гіль, Трентон	4.00		
Н. Черник, Ню Йорк	4.00		
І. Коморовська, Филаделфія	4.00		
Д-р І. Скальчук, Филаделфія	4.00		
Н. Вовчук, Цинциннаті	4.00		
Т. Янковська, Мінеаполіс	4.00		
П. Пугач, Боффало	4.00		
І. Бутинець, Елизабет	4.00		
О. Кузишин, Ню Йорк	4.00		
А. Микитин, Торонто	4.00		
Г. Слободян, Елизабет	4.00		
А. Федак, Торонто	4.00		
В. Стригун, Клівленд	4.00		
І. Кіцюк, Бронкс	4.00		
І. Калька, Монтреал	4.00		
Р. Рондяк, Ню Гейвен	4.00		
О. Кміцикевич, Шикаґо	4.00		
І. Бздень, Шикаґо	4.00		
А. Маланчук, Ню Гейвен	4.00		
В. Добчанський, Ню Гейвен	4.00		
В. Мисишин, Спрінґфілд	4.00		
Г. Голембйовський, Клівленд	4.00		
П. Хлібович, Ню Брітен	4.00		
І. Деркач, Шикаґо	4.00		
О. Руснак, Монтреал	4.00		
В. Бородець, Гартфорд	4.00		
Б. Шатинський, Вілмінґтон	4.00		
В. Печенюк, Кантон	4.00		
Д. Барабаш, Шикаґо	4.00		
О. Мартинович, Филаделфія	4.00		
В. Бабій, Бріджпорт	4.00		
Р. Свистун, Пасейк	4.00		
П. Костик, Джерзі Сіті	4.00		
М. Процьків, Релайх	4.00		
Д-р П. Моцюк, Джоліет	4.00		
Г. Марич, Гартфорд	4.00		
І. Зайшла, Монтреал	4.00		
Я. Погорецький, Рачестер	4.00		
П. Курилець, Гартфорд	4.00		
К. Стець, Филаделфія	3.00		
А. Годчак, Шикаґо	3.00		
М. Петрицький, Гартфорд	2.40		
М. Шкіра, „	2.00		
Л. Любинський, „	2.00		
В. Масевко, „	2.00		
С. Винярська, „	2.00		
Т. Залеський, Торонто	2.00		
С. Котис, Ню Брансвик	2.00		
А. Філінчук, Ню Йорк	2.00		
Х. Базилевич, Торонто	2.00		
Р. Клос, Лорейн	2.00		
Я. Зазуля, Бруклин	2.00		
Ф. Гордон, Нюарк	2.00		
М. Цегельська, Рачестер	2.00		
З. Колодій, Бруклин	2.00		
Д. Николенко, Челзea	2.00		
А. Тихонюк, Батавія	2.00		
С. Магмет, Елизабет	2.00		
Т. Ступар, Ла Порте	2.00		
Ю. Мохнач, Боффало	1.00		
Л. Роздольський, Шикаґо	1.00		
О. Борисюк, Гартфорд	1.00		
І. Стеренчак, Гартфорд	1.00		
М. Любінецький, Питсбурґ		2.40	
Ю. Корбило, Вудсайд		2.00	
М. Дитиняк, Едмонтон		1.00	
М. Ленеха, Блумфілд		1.00	
Д. Лимар, Сакраменто		1.00	
М. Лазарович, Гемілтон		.50	
Разом	$ 309.50	$ 13.90	$ 323.40

● На Північному морі мали відбутись морські маневри держав Північно - Атлянтійського Бльоку з участю кораблів нової німецької воєнної фльоти. Маневри призначено на час від 6 до 20 жовтня ц. р., але загроза гураґанів спонукала командування відкликати маневри. Командантом невеличкої західньо-німецької воєнної фльоти є контр-адмірал Адольф Ценкер.

ЛИСТ В. ЧАПЛЕНКА І ВІДПОВІДЬ І. БАГРЯНОГО

(Продовження зі стор. 3)

сім нарешті: є шукання науковців, навіть академіків, поза сферою науки, — шукання того, чого в науці знайти не можна, — того таки, божеського начала в людині, божеської величі її, шляхів утечі від тваринячого п р и р е чення... Цими шляхами людство утікало багато віків, створивши дива в царині людського духа — в царині мистецтва літератури, музики, поезії, — створивши другий світ, божеський світ на мавпячій основі, затуливши ним вульгарний ґрунт, як купу гною синіми волошками й червоними маками... Чи не це змагання, власне, становить головну суть усієї історії людської к у л ь т у р и, шлях її від „глини" чи від „мавпи", як хочете, до величавих високостей людської душі...

З Вашого листа так і випирає наукове питання, хто кого створив і для чого.

Я думаю, що спір, чи Бог сотворив людину, чи людина сотворила ідею Бога, — цілком недоречний. Безнеосовний. Та ж одино є абсолютно безспірним:

мавпа сотворити ідею Бога не могла, — ідею вічно прекрасного, хорошого, людяного, яке прийнято називати божеським началом в людині — цього сотворити мавпа не могла. І хіба це підлягає сумнівові? І хіба підлягає сумнівові, що величний кодекс християнсько моралі формує людські душі, творить їх, ось уже протягом багатьох віків, і цьому зобов'язане людство найціннішим у своїй високій культурі й цивілізації.

Я не збираюсь Вас повчати, ні. Я тільки висловлюю свої думки.

Є в людському житті багато умовностей, особливо там, де речі тяжко пояснювати убогою людською мовою. Але за цими умовностями криються великі істини.

Так велика істина криється за формулою „божеське начало". Не вигадкою є ненауковa, але неспростована велич ідеального в людині, велич нематеріяльної й нематеріялістичної любови й співчуття до людей, нахилу до героїчного, до самопожертви заради ближніх, нахилу до краси, до злету в високості духа... І десь цьому є начало. Де те начало? Якщо фізичне начало людини, а також і начало її звірячих інстинктів десь у доісторичному молюскові чи історичній мавпі, то це начало вищезгаданого самозаперечення всіх тих молюскових і мавпячих „чеснот?"

Очевидно цієї істини не відкриває легенда про „глину" й „ребро". Але її не відкриває й пласка наукова легенда про „надбудову". Не відкриває її й справжня, непласка наука, яка вже так точно знає, що людська біографія має кільканадцять мільйонів років.

Але скільки мільйонів років має оте, що ми називаємо божеським началом у людині? Скільки мільйонів років має її гін до прекрасного, до величного, до божеського?

Я думаю, що біографія цього прекрасного в людині така ж довга, як і її фізична біографія. Так думати й вірити — це моє право.

Що з цього випливає?

Очевидно з цьогоне випливає примітивна „глина" й „ребро".

Але цим і не спростовується божеськість людського духа.

Тільки не спростачуймо речей в міщуцький чи шаманський спосіб.

Ідеться про великий спір між мавп'ячим і божеським. І ця тяганина, либонь, триває дуже багато віків, інакше не виникла б ера християнства у висліді перемоги другого.

Словом, ідеться про те, чого великий науковець академік Павлов ходив до церкви й що він там шукав. Чи знайшов — це інша справа.

Тому мій вираз про людину „сотворену Богом" стоїть далеко за рямцями глумливого чи наївного спростачення.

На цьому можна й скінчити б. Наостанку трохи „хлопського" гумору, за яким криється й певна мудрість. Коли я пишу цього листа, біля мене сидить одна проста людина, зовсім не спокушена в науці, а тим більше в антирелігійній пропаганді, й каже мені цілком серйозно:

— Та помиріться з паном Чапленком ось так — **нехай частина людей буде сотворена Богом, а частина нехай походить від мавпи! Хто як схоче.**

Дійсно. Великі слова! Це ж справа доброї волі — кожен має право вибирати своє начало (говоримо в площині етичній): чи вважати себе творінням божеським, тобто хотіти бути носієм отієї високої людської моралі, отих усіх чеснот і устремлінь, що їх прийнято називати божеським і що різнять людину від мавпи; а чи вважати себе нащадком мавпи, вільним від того всього етичного людського „антинаукового" вантажу.

Я вибираю перше. В царині етики, ясна річ: до іншої царини мені байдуже. Думаю, що й Ви теж, при всьому Вашому науковому вантажі, бо вірю, що в дійсності Ви далекі від підозріння, ніби сучасні люди в їхніх шуканнях утечі з духового цвинтаря свій критерій і свій моральний кодекс основують на „глиняній" вері.

А тепер двоє слів щодо спадщини Франка, Коцюбинського, Драгоманова, Винниченка, Лесі Українки і чи то помилковий етап. Ні, це непомилковий етап, лише буває помилкове його розуміння. Але поперше — чого ж Ви той етап так укорочуєте і чого так звужуєте коло носіїв тієї славної української традиції? Додаймо ще Шевченка, Котляревського, Сковороду, Марка Вовчка Грушевського, Петлюру, Олеся, Куліша, Грінченка тощо, тощо, тощо...

А подруге — де ж ті традиції порушено? Всіх цих людей, наших батьків, дідів, прадідів, і названих сучасників, ціхує якраз божеське начало в людині, — всі вони були лицарями прекрасного, слугами й апостолами ліпшого в людині, ідеалістами в царині етики, борцями не тільки за наукові речі, а й за ненаукові — за любов, братерство, свободу, за духовну красу й велич людини... Людини, а не мавпи! Проти жорстокого, еґоїстичного, тваринячого, чи звірячого в людях і в людському суспільстві. Хіба не так? По що ж нам перетягувати їх етап на свою колодку? На щастя, якраз згадані риси ціхують нашу історію й наших ліпших людей. Божеські риси. І саме тому, побачивши порушення тієї традиції в новій, ультра - науковій дійсності (не тільки підсовєтській, а й світовій), Тичина був вигукнув з одчаєм:

„Як страшно людське серце докраю обідніло!".

Це було б все.

Ви закінчуєте словами, що Вам за мене соромно.

Прикро. Але немає ради.

Одначе в тому прикінцевому рядку Вашого листа є щось важливіше. А саме: коли логічно розвинути цей Ваш вираз про таке почуття людини з науковим світоглядом, то виходило б, що людині з науковим світоглядом мусіло б бути страшенно соромно за свою матір і батька, й за всіх матерів і батьків, за ввесь свій нарід в усій його історії, за все людство, а також й за мільйони людей нового покоління, що озброїлись науковим світоглядом і все ж їм цього мало. За всіх їх мусить душити нас сором. Але при таких маштабах цей сором мусить бути такий пекельний, що з нього може бути тільки два виходи:

або оголосити війну вогнем і мечем усім тим спричинникам сорому, щоб від того сорому самому не задушитися; або — задушитися.

Але люди з справжнім науковим світоглядом і з живою людською душею, здається мають третій вихід.

І чому б нам справді не пошанувати віру наших батьків?

На тім — привіт!

З пошаною — Ваш

Іван Багряний

Президент підтримує республіканських кандидатів в Ню Йорку

Ню Йорк. — П р е з и д е н т Айзенгавер в неділю, 12-го жовтня прибув на 6 годин до Ню Йорку, де поклав вінець перед пам'ятником Колюмба та брав участь в положенні наріжного каменя під 19-поверхову будову Міжнародного Церковного Центру, яка має бути осередком 37-ох протестантських деномінацій. 30,000 осіб брало участь в цій церемонії при Ріверсайд Драйв і 120 вулиці. Президент конферував із р е с п у б л і канським кандидатом на губернатора Нелсоном А. Рокфеллером і кандидатом на сенатора конґресменом Кеннетом Б. Кітінґом. Крім того Айзенгавер був на другому сніданку в готелі „Валдорф - Асторія" разом із 37 партійними урядовцями та жінками республіканських кандидатів. Це була перша особиста підтримка для республіканських кандидатів, які хочуть здобути губернаторське становисько, яке тепер займає демократ Аверел Гарриман, і сенаторське місце, що залишає сенатор Ірвінґ Айве, який внаслідок слабого стану здоров'я не кандидує. Рокфеллер заявив Президентові, що виборча кампанія показує, що треба оптимістично дивитися на вислід виборів 4-го листопада.. Перед пам'ятником Колюмба Президент зустрівся з губернатором Гарриманом, з яким привітався і сказав, що тішиться цією зустріччю, та що велика юрба народу зібралася під пам'ятником. Гарриман на це відповів: „Вони прийшли сюди, щоб вшанувати Президента ЗДА і щоб віддати пошану тому, хто відкрив цю країну". При закладанні наріжного каменя Президент гостро виступав проти того, що невідомий злочинець висадив в повітря синагогу в А т л а н т і, Джорджія, та висловив свій жаль, що такий злочин мав місце в цій країні, де є рівні права для всіх громадян без різниці раси і віри.

Злочинці висадили в повітря синагогу в Атланті

Атланта, Джорджія. — 12-го жовтня невідомі досі злочинці висадили в повітря синагогу реформованих жидів, спричинивши повне знищення частини великої будови, що коштувала коло півтора мільйона долярів. Це вже четверта експлозія в жидівських синагогах в часі не цілих двох років. Зі знищення будинку видко, що її спричиняють ті самі люди. Поліція почала енерґійне слідство, а аґенти ФБІ мають їй допомагати в віднайденні злочинців. — Президент Айзенгавер, губернатор Джорджії Марвін Ґріффін і посадник міста Вільям Б. Гартсфілд висловили глибокий жаль і турботу з цього приводу. Губернатор і посадник визначили нагороди тому, хто допоможе винайти злочинців.

Совєти відновлюють кампанію проти „шпигунства" збоку ЗДА

Москва. — Совєти відновили давню кампанію проти „шпигунства", що його ніби ведуть на терені Совєтського Союзу західні держави, зокрема та спеціяльно ЗДА. В минулу суботу совєтське міністерство закордонних справ скликано пресову конференцію, на якій заступник голови пресового департаменту А. І. Попов оскаржував Америку, що вона знову висилає з „шпигунськими цілями" бальони над територію СССР та що асистент військового аташе ЗДА в Москві Джозеф Улятоскі буцім-то „вкрав" якогось приватного листа муляра Абрама Ісаєва в поштовому уряді в Тбілісі 2 жовтня. Улятоскі був у товаристві канадійського військового атташе полк. Г. А. Філіппса і ніби спершу заперечував вину, але потім віддав того листа, в якому була така „військова тайна", як адреса автора того листа, совєтського вояка, брата названого Абрама Ісаєва! Всю цю фантастичну історію Попов відчитав з приготованої офіційної заяви, в якій роїлось від лайок під адресою Америки. Ін твердив, що американські бальони не мають нічого спільного з бажанням дістати метеорологічні дані, бо вони вивіновані в короткохвилеві радіо-надавачі й фотографічні апарати, які схоплюють „військові об'єкти". Такий один бальон показував приявним представникам преси і фотографам і подавав фахові пояснення полковник Таранцов. Він твердив, що „багато" таких бальонів Совєти стягнули на землю з висоти 100.000 стіп, але скільки було таких бальонів і як їх стягнено — він не міг пояснити. Він твердив, що ці бальони летять від сходу на захід — відкіля саме — також не знав. Подібну кампанію проти „шпигунських бальонів" Совєти вели вже в лютому 1956 року і тоді скомпромітувались, бо виявилось понад усякий сумнів, що ті бальони висилано в програмі Геофізичного Року.

Демократи використовують рецесію для партійних цілей

Шикаґо. — Секретар внутрішніх справ Фред А. Сітон промовляв на прийнятті республіканців в готелі „Шарман" і оскаржував демократів в тому, що вони використовують господарську рецесію для партійних цілей, рискуючи майбутнім країни замість конструктивно працювати на те, щоб поліпшити економіку ЗДА. Рецесія, казав Сітон, є для демократів „копальнею золота", з якої розбудовують свій партійний опортунізм, не дбаючи про те, що економічна знижка — це нормальне економічне явище, яке треба поборювати, а не ним тішитися і вважати його за пропаґандивний м'яч. Сітон повідомив, що за кілька днів буде опублікований звіт, який виясни, що крайова продукція стверджує кінець рецесії майже в кожному промислі.

● **Данський прем'єр Г. Ц. Гансен** перейшов 4-годинну операцію горла. Він — соціял - демократ і очолює коаліційний уряд. На минулотижневому парадному відкритті парляменту з участю королівської пари і 18-річної наступниці престолу Марґарити, яка вперше офіційно засіла на королівських місцях, була напружена атмосфера з огляду на анонімову перестрогу, що в парляменті підкинено бомбу.

Рим — під знаком похорону Папи Пія XII

(Закінчення зі стор. 1-ої)

кий час до Ню Йорку, щоб тут поладнати деякі важливі справи єпархії, але потім рішив таки залишитись у Римі аж до вибору нового Папи. — Прибув уже до Риму кардинал Джеймс Ф. МекЕнтайр з Лос Анджелес, а кардинал Муні з Дітройту є в дорозі до Риму кораблем. З усіх країн наспівають вістки про призначення офіційних делеґацій на похорон Пія XII. Президент Айзенгавер призначив делеґацію під проводом державного секретаря Джана Ф. Доллеса та у складі колишньої амбасадорки в Італії — Клер Бут Люс і директора державної Комісії Атомової Енерґії, Джана А. МекКона. Призначення цілої делеґації ЗДА на похорон Пія XII. вважається — за газетними коментарями — не тільки виявом спеціяльної пошани до особи померлого Папи, а доказом дальшого затіснення взаємин між ЗДА і Ватиканом. До голів держав, що прислали до Ватикану окремі довгі депеші з висловами жалю та в своїх країнах проголосили частинну жалобу, прилучились йорданський король Гуссейн та ливанський президент Фуад Шегаб. — Італійська і вся західня преса продовжує обмірковувати кандидатури на наступника Пія що коли померлий Папа мав назву Папи-дипломата, то його наступник буде, імовірно — Папою-пастирем, себто займатиметься в першу чергу й найбільше внутрішньо - церковними справами. Від минулої п'ятниці до понеділка цього тижня відправлено в соборі св. Петра дев'ять Богослужб. У завіщанні Пія XII. не знайдено ближчих вказівок щодо його похорону чи визначення наступника. Зате була там просьба до всіх, кого він вразив за життя, щоб вибачили йому, та запис Ватиканові всієї приватної власности, яка обмежується до книжок і особистих пам'яток, бо Папа не мав ніякого маєтку.

Виставка Мистецької Жіночої Творчости

(Закінчення зі стор. 1-ої)

тня в тому самому приміщенні відбувся Вечір, присвячений українським письменницям. Вечір відкрила голова 64 Відділу СУА п. Христина Восвідка, а проводила ним п-ні Іванна Рожанковська. Основний реферат про жінок письменниць і поеток виголосила п. Олександра Животко, після чого пані Наталя-Лівицька-Холодна і пані Леся Храплива читали зразки своїх творів, а п. Кононів і Валя Калин читали уривки з творів Докії Гуменної, Дарії Ярославської, Людмили Коваленко, Віри Вовк та Ірини Шуварської. Крім згаданих двох письменниць, на Вечорі були присутні особисто Дарія Ярославська й Ірина Шуварська, а з малярок Людмила Морозова, Юлія Миколайська та Наталія Стефанів. Кімната ч. 31 Українського Народного Дому була вщерть виповнена публікою, переважно жінками, хоч було теж з десяток чоловіків з мистецьких і літературних кол. Після мистецької частини відбулася перекуска і розмови з присутніми письменницями й малярками. П-га Виставка Жіночої Творчости триватиме до неділі 26 жовтня, відкрита в будні дні від год. 7-9 вечора, а в суботи і неділі від год. 11-ої рано до 7-ої вечера.

З глибоким смутком повідомляємо, що на Західній Україні, в місяці вересні 1958 року, помер

бл. п. ІВАН РАТУШНЯК

бувший гімназійний вчитель в Теребовлі.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Торонто Іван БАССАРАБА

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. — Т-во „Клюб Поступовий", Від. 70, повідомляє, що Місячні збори відбудуться в середу, 15-го жовтня 1958 р., о год. 7-ій веч., в УНДомі — 90-96 Fleet і Oakland Ave. — І. Патуляк, предс.; П. Костик, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. — Т-во „Українська Січ", Від. 170, повідомляє, що Збори відбудуться в п'ятницю, 17-го жовтня 1958 р., о год. 6-ій веч., в УНДомі — Fleet St & Oakland Ave. Проситься членів прибути, вирівняти свої вкладки та обговорити деякі важні справи. — П. Мелень, предс.; В. Плечовь, кас.; І. Грабар, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — С-во Пресв. Діви Марії, Відд. 112, повідомляє, що Місячні сходини відбудуться в неділю, 19-го жовтня 1958 р., по 3-ій і 4-ій Службі Божій, в церковній залі. З огляду на імпрезу, просимо прибути скоріше. — М. Купер, сек

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співвласниками 20 мільйонового майна організації.

Посмертні Згадки

ХРИСТИНА ЗЕПКО, членкиня Б-ва Сош. Св. Духа, Відд. 295 УНСоюзу в Акрон, О., померла 10-го вересня 1958 р., на 68-му році життя. Покійна походила з с. Красна, пов. Кросно, Зах. Україна. Полишила у смутку чоловіка Івана, сина Теодора, доньку Катерину Ґалаті, Марію Александер, Стефанію Гарт, Анну Бодцар в Дітройті, Євгенію Девенпорт у Фіндлей, О., і Юлію, яка в часі недуги своєї мами, була, як сестра-опікунка, до послідних хвилин її життя, 13 внуків та численну родину в ЗДА і в рідньм Краю. Похорон відбувся 12-го вересня, з пох заведення до укр. кат. церкви, при участі Рідні, Членів Б-ва та Знайомих, на цвинтар Св. Хреста. — В. ІА П!

В. Пулк, секр.

МИХАЙЛО СТАХУРА ст., довголітній член та заслужений секретар-касир 218 Відд. УНСоюзу в Кемпбел, Огайо, помер, по короткій і тяжкій недузі, в понеділок, 22-го вересня 1958 р. Покійний походив зі с. Вільшаниця, пов. Лісько, Зах. Україна, а до ЗДА приїхав (другим наворотом) в 1912 р. і майже весь час жив в Кемпбел, О. Покійний живо займався громадськими справами, зокрема Відділом 218, радо жертвував на всі народні цілі, був широко обчитаний та загально люблений і шанований. Оставив у тяжкім смутку дружину Марію, трьох синів, дві доньки, п'ять внуків, брата Стефана та багато Приятелів та Знайомих, також з поміж новоприбулих, яким допомагав влаштуватися в ЗДА. Похований, при великій участі присутніх, 26-го вересня 1958 р., на цвинтарі укр. православної церкви св. ап. Петра і Павла в Йонґстані, О. — В. Н. П.

Управа

ТАРЗАН, ч. 4142. Що це?

UNCERTAIN AS TO THE CORRECT SPOOR AMONG SO MANY, TARZAN FOLLOWED A GENERAL DIRECTION. BUT THEN HE WAS PUZZLED WHEN HE REACHED A RIVER BANK.

YET, AS HE SCANNED THE BLACK WATERS, A DIM LIGHT SHONE IN THE DISTANCE.

ABRUPTLY THE LIGHT WENT OUT, AND SOON HIS EYES ADJUSTED TO THE OUTLINE OF AN ANCHORED BOAT!

Distr. by United Feature Syndicate, Inc.

Непевний, чи це правильний слід між численними іншими, Тарзан ішов у головному напрямку. Але дійшовши до берега ріки, опинився він у безвихідному становищі.

Уважно роздивляючись над чорною водою, побачив він вдалині тьмяне світло.

Раптом світло згасло, і тоді перед його очима вирізнили контури заякореного судна.